

Roerig politiek 2006 in de krantenkolommen

Samenvatting Continu Monitor 2006

Roerig politiek 2006 in de kranten

Het jaar 2006 was een roerig politiek jaar. Verkiezingen voor de gemeenteraad en (vervroegde) nationale verkiezingen, een kabinetscrisis, de strijd tussen Rutte en Verdonk om het lijsttrekkerschap van de VVD, het aftreden van de ministers Donner en Dekker en wisselingen in het fractievoorzitterschap bij D66 en VVD hielden de gemoederen bezig. De voor de VVD tegenvallende uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen begin maart luidde het vertrek in van Jozias van Aartsen, tot dat moment fractievoorzitter van de VVD in de Tweede Kamer. Kort daarop ontbrandde de strijd om het lijsttrekkerschap tussen vooral Mark Rutte en toenmalig minister Rita Verdonk. Haar optreden in het debat over het paspoort van Ayaan Hirsi Ali brak het politieke jaar uiteindelijk in tweeën. Regeringspartij D66 zegde het vertrouwen in de minister op en dat noopte premier Balkenende om de gang naar de Koningin te maken. Hij bood het ontslag van de bewindslieden van D66 aan en stelde de overige portefeuilles ter beschikking. Dat betekende het einde van het kabinet Balkenende II. De opvolger was Balkenende III. Dat kabinet bestond uit bewindslieden van CDA- en VVD-huize en vervroegde de verkiezingen naar november 2006. Die naderende verkiezingen kleurden de tweede helft van 2006.

In dit licht is de prikkelende vraag hoe de landelijke kranten dit turbulente, in tweeën gesplitste politieke jaar eigenlijk in beeld hebben gebracht. De Nederlandse Nieuwsmonitor heeft hiertoe in het kader van de zogenaamde *Continu Monitor*³¹ op basis van een steekproef uit de artikelen in acht landelijke dagbladen³² de inhoud van het politieke nieuws geanalyseerd. Daarvan belicht deze samenvatting de volgende punten:

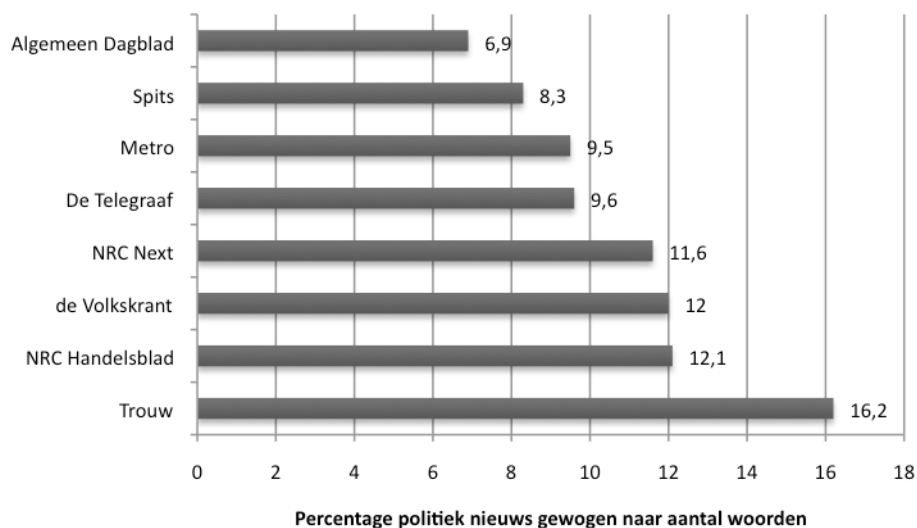
- Hoeveel aandacht schenken kranten aan politiek nieuws?
- Over welke onderwerpen wordt bericht?
- Aan welke politieke actoren besteden dagbladen aandacht (kabinet, regeringspartijen en oppositie)?
- Wat is de context van het politieke nieuws in termen van soort nieuws (issuenieuws, steun en kritiek, succes en falen) en van wijze waarop politieke actoren in het nieuws komen (als bron, als subject en/of als object)?

We delen het jaar op een aantal kenmerken in tweeën. Het eerste deel van het jaar loopt tot en met 30 juni, het tweede vanaf 1 juli 2006. Breekpunt is dus de val van het kabinet Balkenende II op 30 juni 2006.

³¹ Zie voor een omschrijving van dit onderzoek: www.nieuwsmonitor.net/continuum.html

³² Net zoals in de *Continu Monitor* van 2005 *De Telegraaf*, *Algemeen Dagblad*, *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad* en *Trouw*. Voor 2006 hebben we daaraan toegevoegd: *NRC Next* en de twee gratis dagbladen *Metro* en *Spits*.

Figuur 1 Aandeel politiek nieuws per krant over heel 2006 (N=2594 artikelen)

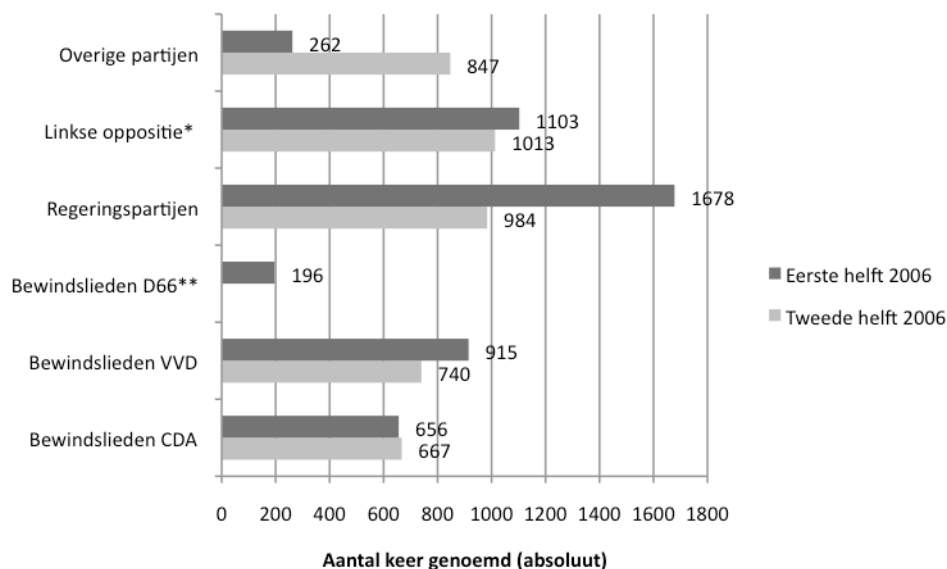
Van de onderzochte dagbladen is het aandeel politiek nieuws in *Trouw* het grootst (16,2%), in *Algemeen Dagblad* het kleinst (6,9%).

Figuur 2 Top vijf van onderwerpen in politiek nieuws per krant

Volkskrant	NRC/H	Telegraaf	Trouw
<ul style="list-style-type: none"> •Functioneren politiek •Campagne •Partijpolitiek •Economie •Justitie 	<ul style="list-style-type: none"> •Campagne •Functioneren politiek •Economie •Buitenland •Partijpolitiek 	<ul style="list-style-type: none"> •Functioneren politiek •Campagne •Justitie •Partijpolitiek •Economie 	<ul style="list-style-type: none"> •Buitenland •Campagne •Functioneren politiek •Partijpolitiek •VROM
AD	NRC/N	Spits	Metro
<ul style="list-style-type: none"> •Campagne •Functioneren politiek •Partijpolitiek •Buitenland •Justitie 	<ul style="list-style-type: none"> •Functioneren politiek •Partijpolitiek •Vreemdelingen •Buitenland •Justitie 	<ul style="list-style-type: none"> •Functioneren politiek •Campagne •VROM •Vreemdelingen •Justitie 	<ul style="list-style-type: none"> •Partijpolitiek •Functioneren politiek •Gezondheid •Campagne •Verkeer en Vervoer

De top vijf van politieke onderwerpen waar de onderzochte kranten over berichten, is voor geen enkele krant gelijk. In alle kranten, behalve in *Trouw*, voeren niet-inhoudelijk onderwerpen als campagne, partijpolitiek of het functioneren van de politiek de top vijf van politiek nieuws in de krant aan.

Figuur 3 Aandacht voor verschillende politieke actoren in de krant als geheel in de eerste en tweede helft van 2006

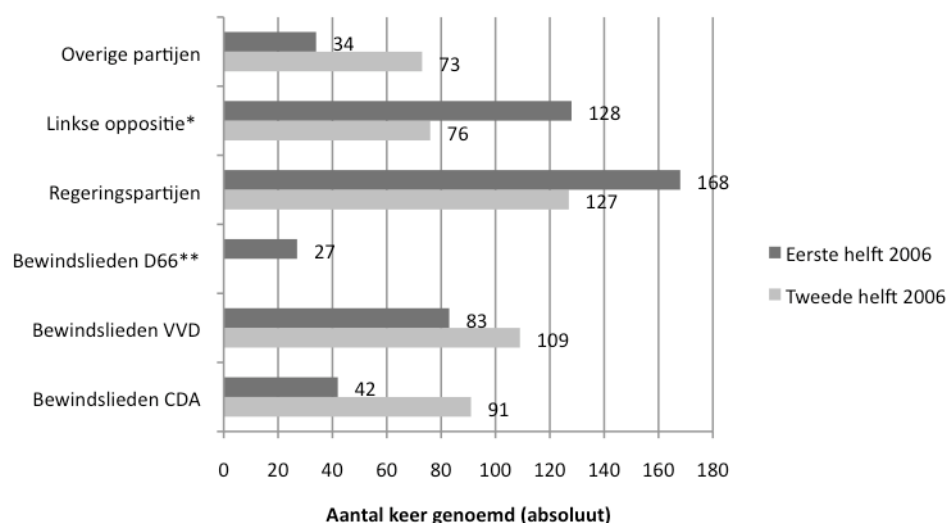

* PvdA, GroenLinks en SP

** Niet in tweede helft nadat D66 uit kabinet was gestapt

De grote voorsprong in aandacht voor regeringspartijen verdampt in de tweede helft van het jaar. Met verkiezingen in zicht en een demissionair kabinet verschuift de verdeling van aandacht voor politieke partijen. De categorie ‘overige partijen’ krijgt aanzienlijk meer aandacht.

Figuur 4 Aandacht voor verschillende politieke actoren op de voorpagina in de eerste en tweede helft van 2006

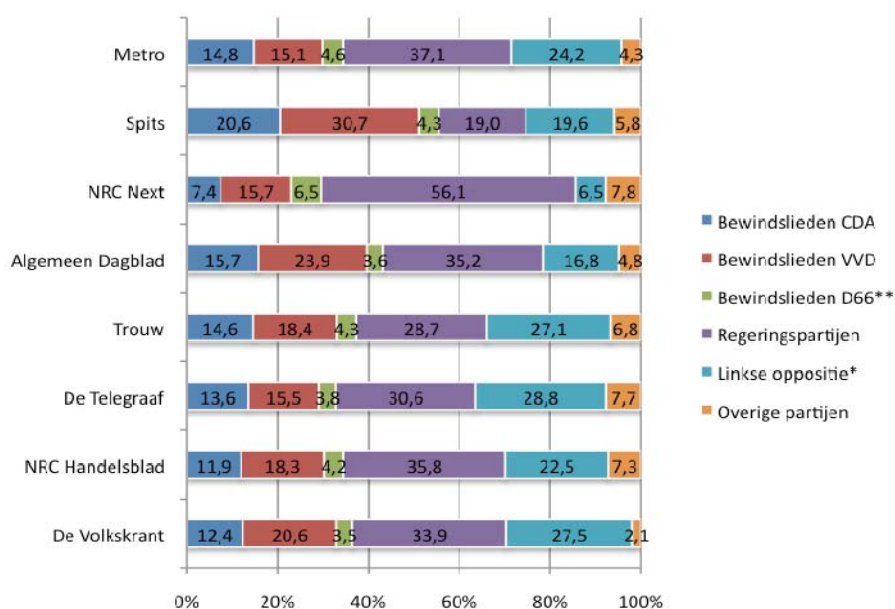
* PvdA, GroenLinks en SP

** Niet in tweede helft nadat D66 uit kabinet was gestapt

VVD-bewindslieden krijgen na de val van het kabinet in de krant als geheel minder aandacht. Op de voorpagina echter krijgen ze meer aandacht. De politieke actor ‘Bewindslieden CDA’ laat in

de krant als geheel slechts een lichte stijging zien, terwijl de aandacht op de voorpagina meer dan verdubbelt.

Figuur 5 Aandacht voor verschillende politieke actoren per krant in de eerste helft van 2006

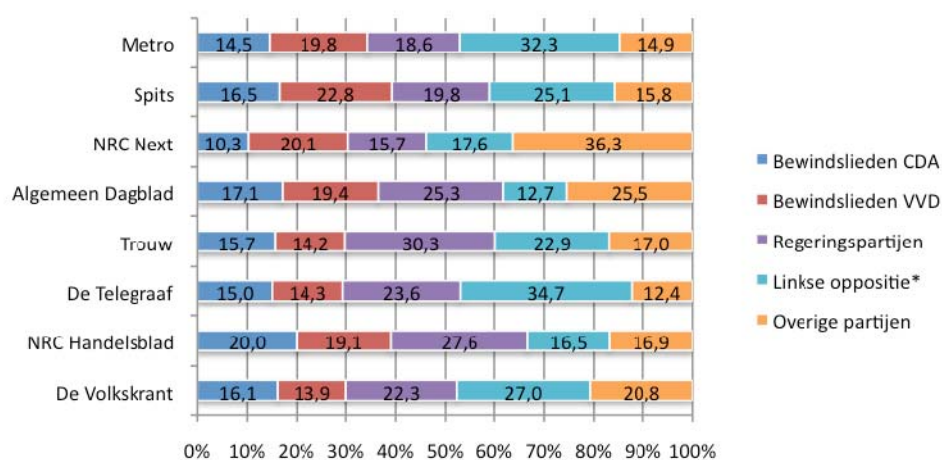

* PvdA, GroenLinks en SP

** Alleen in eerste helft 2006, omdat D66 uit kabinet was gestapt

NRC Next besteedt in de eerste helft van 2006 opvallend veel aandacht aan de regeringspartijen: 56% van alle aandacht voor politieke actoren gaat naar de regeringspartijen, in de andere kranten is dat gemiddeld ruim 31%. CDA-bewindslieden en linkse oppositie krijgen opvallend weinig aandacht.

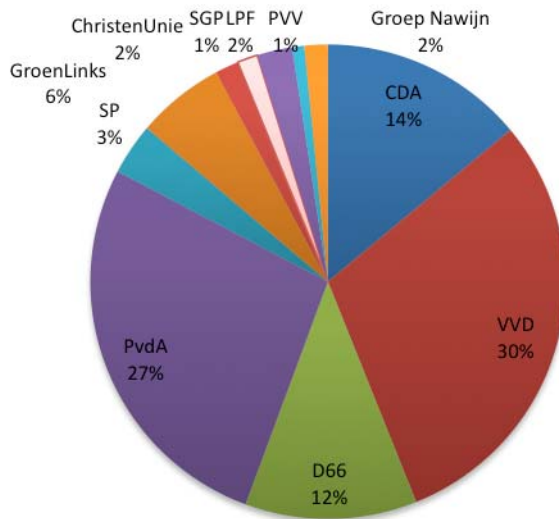
Figuur 6 Aandacht voor verschillende politieke actoren per krant in de tweede helft van 2006

* PvdA, GroenLinks en SP

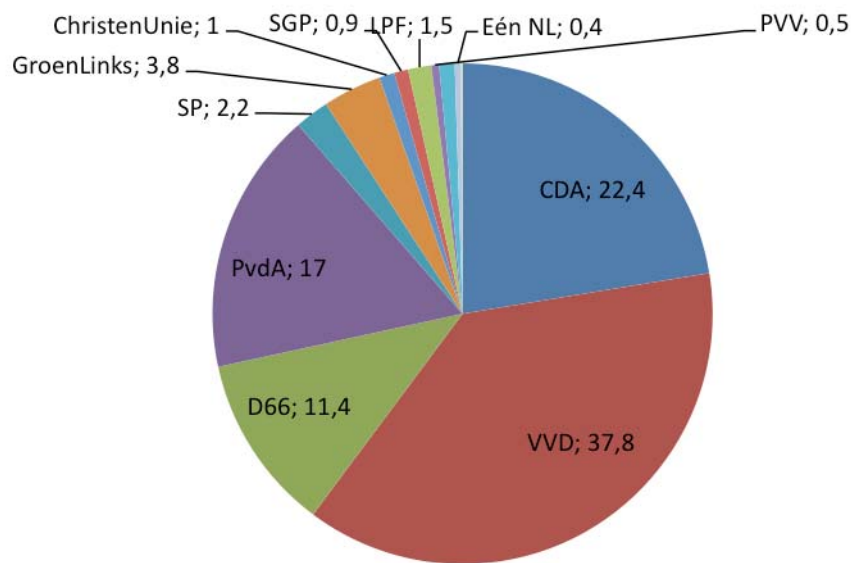
Na de val van het kabinet neemt de aandacht voor de regeringspartijen af. Dit geldt in sterke mate voor *NRC Next*. Was deze krant in de eerste helft van 2006 nog de onbetwiste koploper in aandacht voor regeringspartijen, in de tweede helft van 2006 is de krant op dit punt hekkensluiter. Ook is goed te zien hoe 'overige partijen', waaronder de PVV van Geert Wilders, in de tweede helft van 2006 meer aandacht krijgen.

Figuur 4 Aandacht voor partijen eerste helft 2006 (exclusief bewindspersonen)

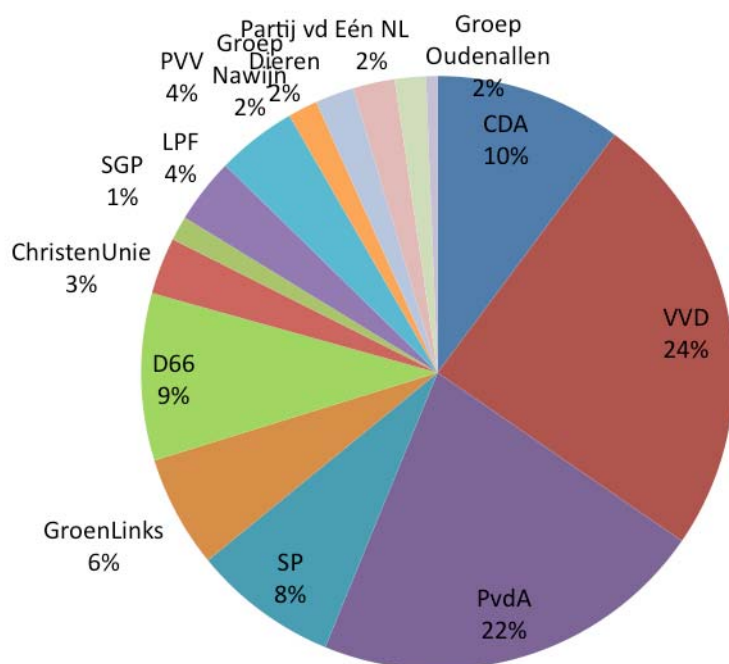
Van de politieke partijen krijgt de VVD in de eerste helft van 2006 de meeste aandacht, op de voet gevolgd door de PvdA. Het CDA krijgt, ondanks het feit dat het een veel grotere partij is, in ongeveer evenveel aandacht als D66.

Figuur 7a Aandacht voor partijen eerste helft 2006 (inclusief bewindspersonen)

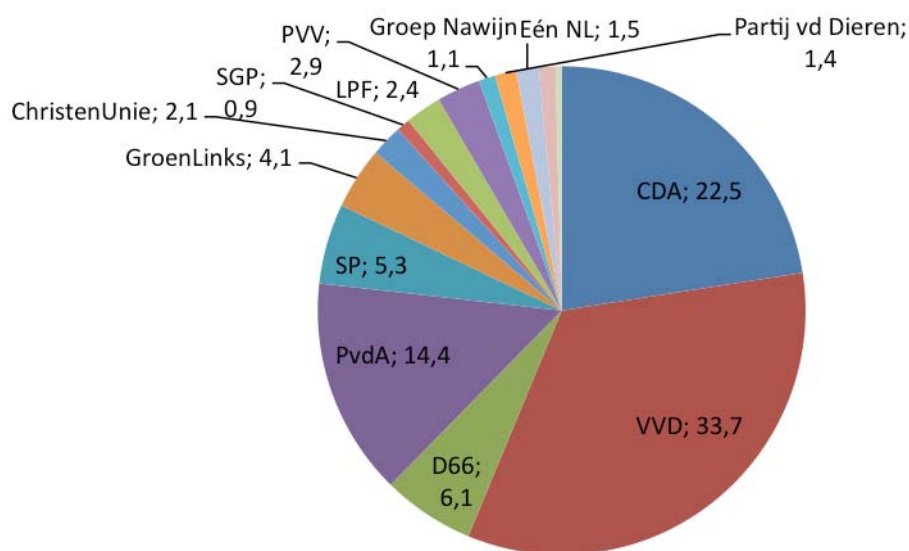
Tellen we de bewindspersonen mee, dan veranderen de verhoudingen in de eerste helft van 2006 enigszins. Het aandeel van de regeringspartijen CDA en VVD in de totale aandacht voor politieke actoren stijgt, het aandeel van D66 blijft ongeveer gelijk, het aandeel van de PvdA en de overige partijen daalt (aanzienlijk).

Figuur 8 Aandacht voor partijen tweede helft 2006 (exclusief bewindspersonen)

In de tweede helft van 2006 neemt de relatieve aandacht voor de regeringspartijen af vergeleken met de eerste helft van 2006. VVD, CDA en PvdA leveren in. Met nieuwe verkiezingen in het vooruitzicht neemt de aandacht voor de kleine partijen toe.

Figuur 8a Aandacht voor partijen tweede helft 2006 (inclusief bewindspersonen)

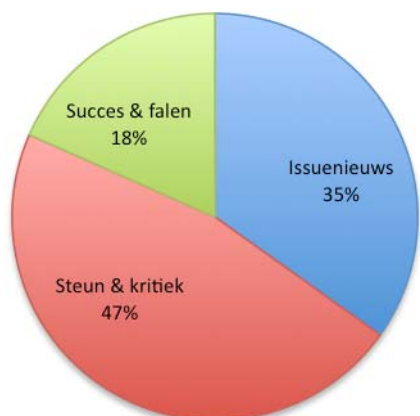

Laten we de bewindslieden buiten beschouwing, dan krijgt de VVD zowel in de eerste als in de tweede helft van 2006 de meeste aandacht, gevolgd door de grootste oppositiepartij, de PvdA.

Tellen we de bewindslieden mee bij de partij waartoe ze behoren, dan verschuiven de verhoudingen nogal. In de eerste helft van het jaar gaat de VVD aan kop (38%), gevolgd door het CDA (22%), de PvdA (17%), D66 (11%), GroenLinks (4%) en de SP (2%). In de tweede helft van het jaar krijgt de VVD opnieuw de meeste aandacht (34%), gevolgd door het CDA (23%), de PvdA (14%), D66 (6%), de SP (5%) en Groen Links (4%).

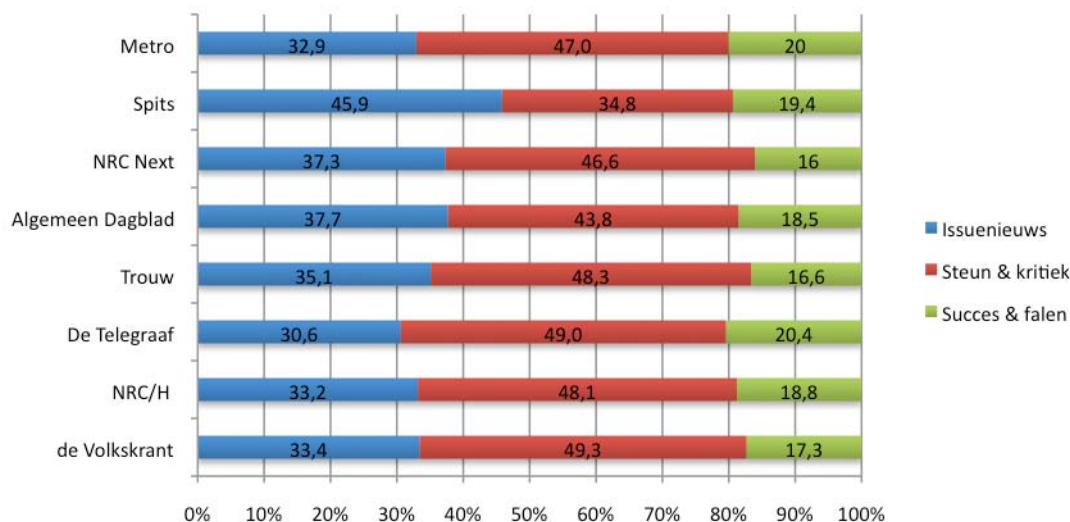
Met of zonder bewindslieden: de VVD krijgt duidelijk de meeste aandacht. In de eerste helft van 2006 is dat te verklaren uit het aftreden van fractievoorzitter Jozias van Aartsen en de strijd tussen Rutte en Verdonk. In de tweede helft van 2006 is de strijd om het lijsttrekkerschap weliswaar beslist in het voordeel van Mark Rutte, maar de strijd om de macht binnen de VVD gaat onverminderd door. In de aanloop naar de verkiezingen botsen Verdonk en Rutte met enige regelmaat. Kort na de verkiezingen belegt Verdonk in een Haags café een persconferentie die rechtstreeks via televisie wordt uitgezonden. Verwijzend naar het grote aantal voorkeursstemmen dat ze heeft gekregen, betoogt ze dat een unieke situatie is ontstaan. Media vatten haar persconferentie op als een regelrechte coup om alsnog politiek leider van de VVD te worden.

Figuur 9 De context van het politieke nieuws (N=5919 zinnen)

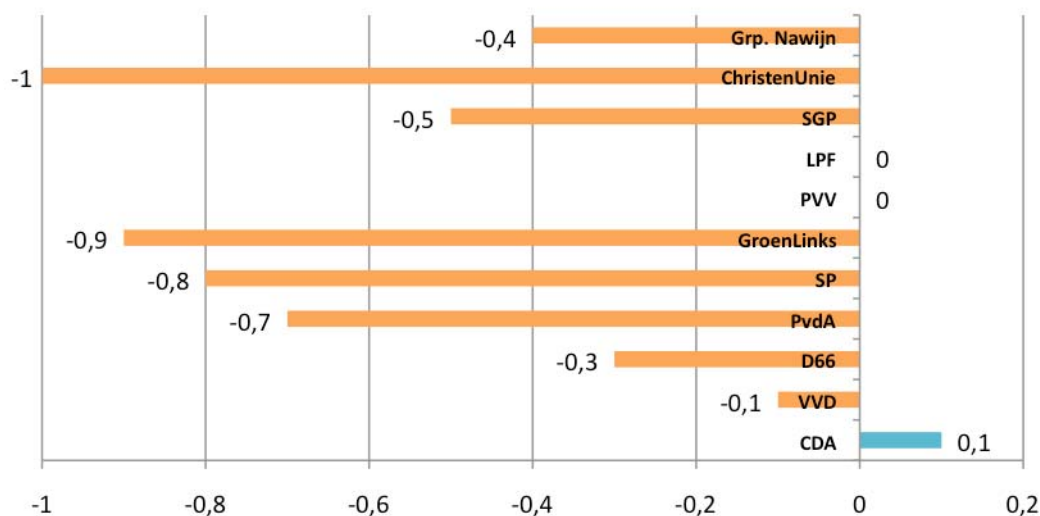
Van al het politieke nieuws is bijna de helft nieuws over steun en kritiek. Onder meer de strijd om het lijsttrekkerschap van de VVD en de commotie rondom het paspoort van Ayaan Hirsi Ali dragen bij aan deze score. Beleidsinhoudelijk nieuws - of issuenieuws - komt minder vaak voor. In bijna een vijfde van alle zinnen staat succes en falen centraal.

Figuur 10 Soorten nieuws per krant (N=5919 zinnen)

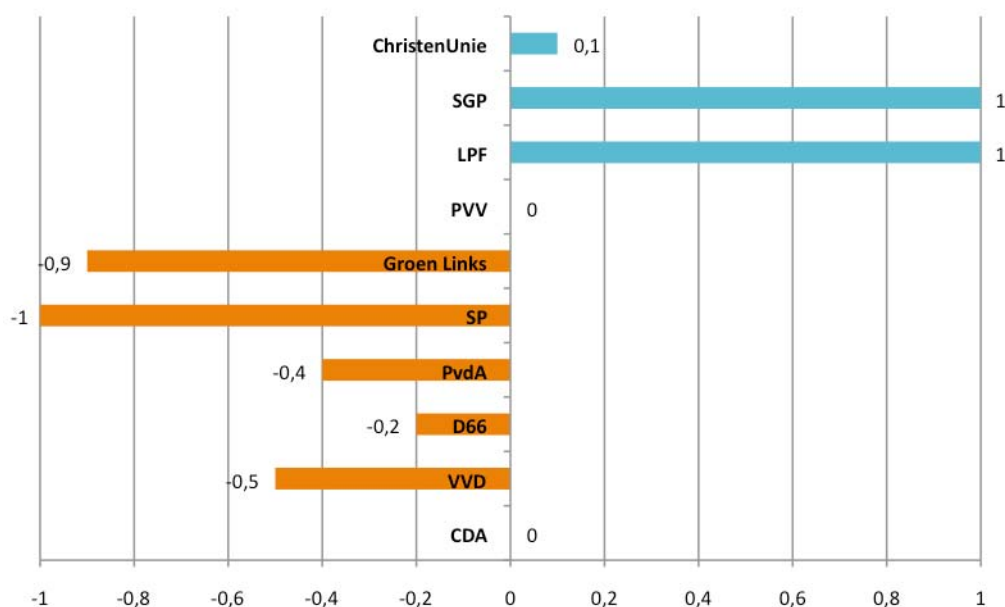
De onderzochte kranten besteden ongeveer evenveel aandacht aan de verschillende soorten nieuws: issuenieuws, 'steun en kritiek' en 'succes en falen'. *Spits* besteedt vergeleken met de andere kranten relatief veel aandacht aan beleidsinhoudelijke onderwerpen en weinig aan steun en kritiek.

Figuur 11 Steun of kritiek richting kabinet per partij eerste helft 2006 (N=485 zinnen)

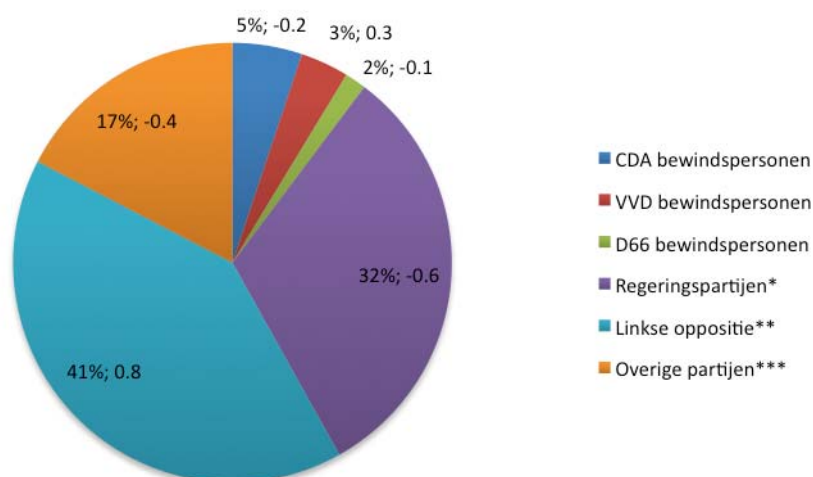
In het eerste half jaar van 2006 zijn de politieke partijen in de berichtgeving bijna allemaal kritisch over het kabinet. Alleen regeringspartij CDA is licht positief over het kabinet.

Figuur 12 Steun of kritiek richting kabinet per partij tweede helft 2006 (N=473 zinnen)

Na de val van het kabinet wordt de kritiek van de VVD scherper, die van de PvdA juist minder scherp. Voor de andere politieke actoren zijn de aantallen zo laag, dat aan verschillen met de eerste helft van 2006 geen betekenis toe te kennen valt.

Figuur 5 Succes en falen per politieke actor in de eerste helft van 2006 (N=506 zinnen)

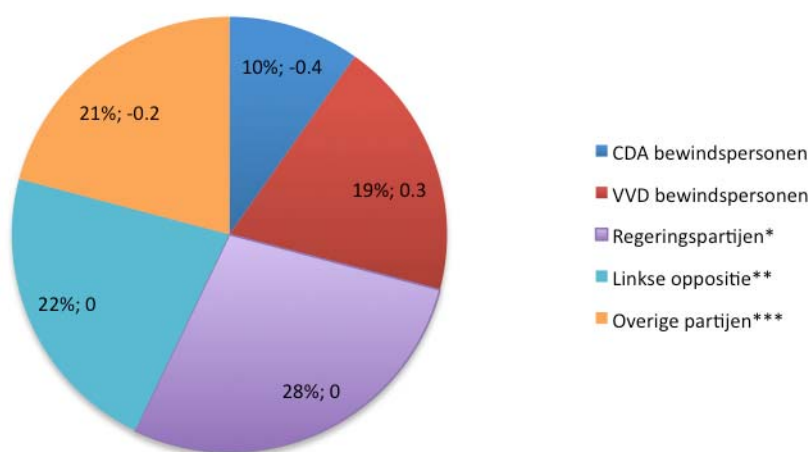
* CDA, VVD en D66

** PvdA, SP en Groen Links

*** LPF, Christen Unie, SGP, Groep Wilders, Groep Nawijn, Groep Lazrak

De koppen en de leads van de artikelen in de categorie 'politiek nieuws' impliceren dat de linkse oppositie in de eerste helft van 2006 veel succes boekt, terwijl de regeringspartijen falen. Ook CDA- en D66-bewindsliden falen per saldo, terwijl VVD-bewindsliden in de berichtgeving juist een klein succesje boeken.

Figuur 6 Succes en falen per politieke actor in de tweede helft van 2006 (N=378 zinnen)

* CDA, VVD

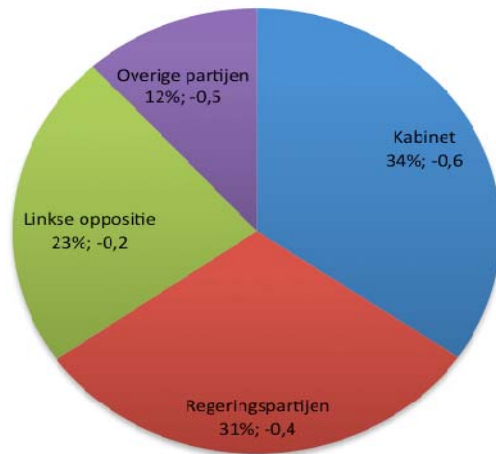
** PvdA, SP en Groen Links

*** LPF, Christen Unie, SGP, Groep Wilders, Groep Nawijn, Groep Lazrak, D66

Met verkiezingen in het vooruitzicht wordt in het politieke nieuws relatief iets vaker geschreven over 'succes en falen' van 'overige actoren'. Opvallender is de - vergeleken met de eerste helft van 2006 - gematigde toon. Was ten opzichte van de regeringspartijen in de eerste helft van

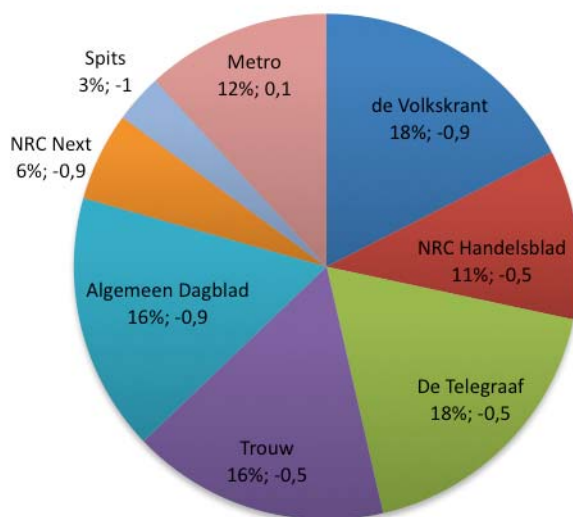
2006 duidelijk sprake van 'falen'(-0.6) en boekte de linkse oppositie bijna uitsluitend 'succes' (+0.8), in de tweede helft van 2006 is voor beide actoren van 'falen' noch van 'succes' (0.0).

Figuur 7 Evaluatieve uitspraken over verschillende categorieën politieke actoren (N=562 zinnen)

Evaluatieve uitspraken van journalisten over politieke actoren, zijn voor alle politieke actoren per saldo negatief. De regeringspartijen en het kabinet worden vaak bekritiseerd. Omdat het aantal zinnen waarin evaluatieve uitspraken worden gedaan in verhouding vrij klein is, kan worden gesteld dat de kranten de aloude regel om feiten en meningen te scheiden, respecteren.

Figuur 8 Evaluaties kabinet uitgesplitst naar krant (N=194 zinnen)

Algemeen Dagblad, *de Volkskrant* en *NRC Next* zijn per saldo het meest negatief over het kabinet. Alleen de gratis krant *Metro* is per saldo positief over het kabinet, hoewel minimaal.

Tabel 1 Wijze waarop kabinet en regeringspartijen in nieuws komen in eerste helft 2006

Actor	Eerste half jaar 2006			
	Politieke actor komt voor als			
	Bron	Subject	Object	Gezag*
Bewindslieden CDA	175	316	153	0.52
Bewindslieden VVD	233	454	238	0.50
Bewindslieden D66	55	82	74	0.46
Kabinet	463	852	465	0.50
CDA	85	168	152	0.42
VVD	128	282	463	0.31
D66	28	110	198	0.25
Regeringspartijen	241	560	813	0.32

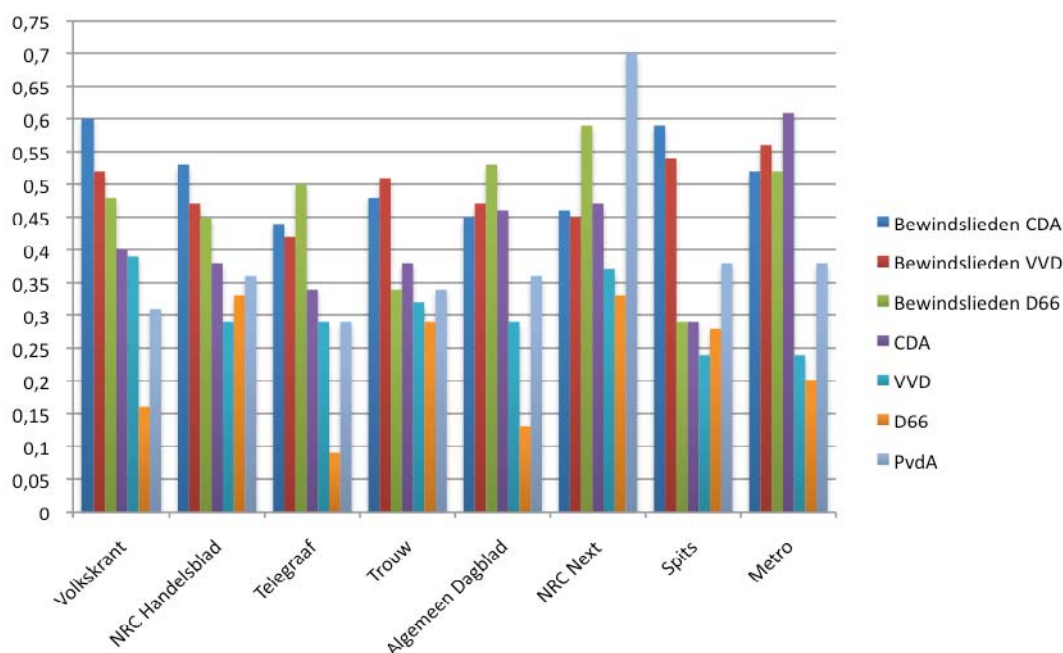
CDA-bewindslieden hebben in het eerste half jaar van 2006 de hoogste gezagsscore van alle politieke actoren. CDA'ers komen in deze periode vaker als directe bron dan als lijdend voorwerp in de onderzochte dagbladen voor.

Tabel 2 Wijze waarop kabinet en regeringspartijen in nieuws komen in tweede helft 2006

Actor	Tweede half jaar 2006			
	Politieke actor komt voor als			
	Bron	Subject	Object	Gezag*
Bewindslieden CDA	102	284	378	0.32
Bewindslieden VVD	124	340	224	0.43
Kabinet	226	624	602	0.37
CDA	33	117	137	0.32
VVD	151	336	253	0.43
Regeringspartijen	184	453	390	0.40

In de tweede helft van 2006 scoren de bewindslieden van CDA en VVD aanzienlijk lager op de gezagsscore dan in de eerste helft van dat jaar. CDA'ers en VVD'ers worden (veel) minder vaak als directe bron opgevoerd. De regeringspartijen hebben na de val van Balkenende II wel een hogere gezagsscore.

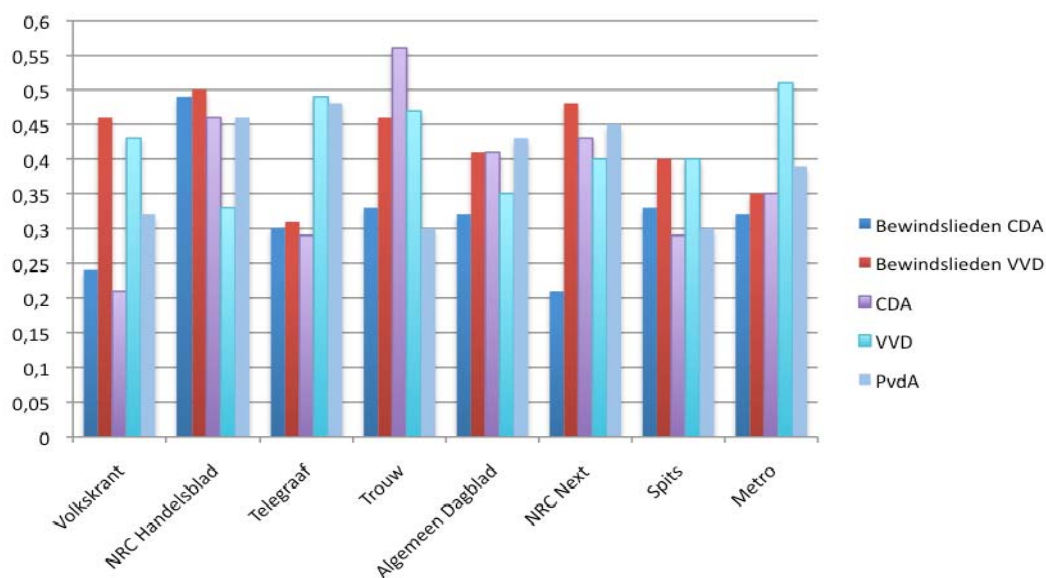
Figuur 16 Gezagsscore voor kabinet en belangrijkste Kamerfracties eerste helft 2006*

* Gezagsscore: $G = (N \text{ bron} * 1.0) + (N \text{ subject} * 0.5) / (N \text{ bron} + N \text{ subject} + N \text{ object})$

In de eerste helft van 2006 krijgt de PvdA in NRC Next de hoogste gezagsscore, D66 krijgt in deze periode in De Telegraaf de laagste gezagsscore.

Figuur 17 Gezagsscore voor kabinet en belangrijkste Kamerfracties tweede helft 2006*

* Gezagsscore: $G = (N \text{ bron} * 1.0) + (N \text{ subject} * 0.5) / (N \text{ bron} + N \text{ subject} + N \text{ object})$

In de tweede helft van 2006 springt vooral de gezagsscore voor het CDA in *Trouw* in het oog. Deze krant voert het CDA vaker als bron op en schrijft minder vaak in de lijdende vorm over het CDA.